

and construction of the plot of the novel. The peculiarities of the plot and beyond-plot elements have been considered in detail. Such literature terms as composition, plot and fabula are exposed in the article. The author has analyzed the views of literary critics, writers and historians on composition, plot and fabula. The features of creative individuality of the writer are determined.

Keywords: composition, plot, plot planes, fabula, related to novel, historical novel, Scythians, Olbia, conflict.

УДК 8.04(477)+81.44

Павлюк Н. Л.,
аспірантка,
Державний заклад “Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”
(Одеса)

АКСІОЛОГІЯ ЖЕРТОВНОСТІ В ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ Ю. МУШКЕТИКА

Осмислюючи доленосні проблеми української історії, письменники неодноразово акцентують увагу на аксіологічній місткості своїх текстів. В освітлені подій давно минулих років загальнолюдські цінності виступають своєрідними моральними орієнтирами, адже, на думку дослідника О. Білого, “...кожна епоха містить у собі конкретно-історичну своєрідність, яка лише відтінює “вічні істини”, “вічний смисл життя”, відображаючи певний, відкритий для майбутнього момент становлення морального і естетичного досвіду людства” [1, 69]. Проблемі функціонування загальнолюдських цінностей (добра, чесності, справедливості, людяності, вірності тощо) присвячені наукові розвідки у галузі педагогіки, філософії, психології, літературознавства. На матеріалі художньої літератури, втілюючи в життя найкращі приклади вічних моральних та духовних надбань, виховує своїх читачів не один письменник.

Червоною ниткою через усю історичну прозу Ю. Мушкетика проходить проблема цінностей. “Вживані в публіцистиці, а також романах, повістях і новелах, такі абстрактні поняття, як Розум, Доля, Правда, Ідеал, Добро, Зло, Міра, Обов’язок, знайшли реалістичне втілення в художніх творах Юрія Мушкетика і набули конкретного змісту” [19, 114] у зв’язку із переходом від певної модельованої ситуації до узагальнень філософського характеру. **Метою** нашої статті є дослідження реалізації та функціонування ціннісної бінарної опозиції жертовності та зради на матеріалі творів на історичну тему відомого белетриста.

На прийомі контрасту, як провідному художньому засобі індивідуально-авторського стилю романіста (на чому наголошує і В. Шевчук, і Л. Ромашенко, і Л. Ромас, і О. Проценко, А. Шевченко та інші дослідники історичної творчості письменника) побудована не лише образна система романів та повістей автора, але й ієрархія загальнолюдських цінностей. Сенс цінності полягає в “...духовному формоутворенні, що виявляється в моральних та естетичних категоріях теоретичної системи, утопічних образах, суспільних ідеалах та виступає критерієм оцінки дійсності людиною, джерелом смислоутворюючої основи людського діяння” [16, 651]. Поряд із поняттями добра, обов’язку, поваги, життя,

справедливості, свободи, як беззаперечних складових навколишньої дійсності та життєдіяльності людини, помітне місце займає наскрізний всезагальний духовний ідеал жертвовності та її антонімічний антипод, який у творах письменника реалізується у понятті “зрада”.

Поняття “жертвовний” у “Словнику української мови”, крім “призначений для жертви”, “пов’язаний з принесенням жертви”, означає “сповнений самопожертви, самовідданості” [21, II, 522]. В історичній прозі Ю. Мушкетика спостерігаємо самопожертву героїв, присвяту свого життя в ім’я великої ідеї, служіння добру, справедливості. Полісемантична лексема “зрада” (перехід на бік ворога; порушення вірності у коханні, дружбі; відмовлення від своїх переконань, поглядів [21, III, 696]) реалізується у творах автора на рівні загальнонаціональному: у значенні зради Батьківщині. У зв’язку із цією опозицією герої історичної прози письменника діляться на дві протилежні групи: патріотів, здатних на самопожертву, та зрадників.

В основі такого поділу лежить проблема свідомого вибору, яка є осердям екзистенції кожної людини. У філософії екзистенціалізму життя людини зводиться до свідомого вибору. Екзистенційне підґрунтя цієї категорії базується на внутрішньому конфлікті та зовнішніх протиріччях. Герої історичної прози Ю. Мушкетика постійно потрапляють у ситуації життєвого вибору, що набуває ознак своєрідного випробування персонажів на міцність духу, гуманність, справедливість або ницість, бездушність та егоїзм. З цього приводу літературознавець М. Жулинський зазначає, що “Юрій Мушкетик любить випробовувати своїх героїв, розставляючи своєрідні пастки, конфліктні “сильця”, в які він непомітно “заганяє”, а потім вглядається, як вони себе в цих майстерно розставлених “сильцях” поведуть” [4, 6]. Так, наприклад, два товариші з роману “Яса” Лаврін та Марко, опинившись в однакових умовах, у стінах обложеного ворогами Ладижина, обирають кардинально різні шляхи: Марко йде на зраду, вдається до втечі, а Лаврін твердо вирішив: “Я нікуди не поїду” [13, 227], і став в оборону міста, а у фіналі роману, потрапивши у турецьку неволю, свідомо обрав шлях смерті. У змалюванні доль цих двох персонажів відчувається інтертекстуальний зв’язок із фольклорними традиціями, на чому наголошує дослідник Л. Новиченко: “...Лаврін умирає на турецькому гаку, як легендарний Байда, втілення козацької мужності і непохитності, а Марко в останні хвилини з жахом згадує міфологічного Марка Проклятого, осудженого вічно каратися за свої непрості гріхи” [17, 157]. І в образах зазначених героїв усної народної творчості також втілюється опозиційність жертвовності-зради.

Іноколи проблема вибору заганяє героїв у безвихідне становище, паралізує логічне мислення. Герой твору “Яса” Ждан Гук, коли дізнався про зраду брата Митрофана, то йому “...затенькало в скроні, запекло в серці. Що йому робити? Що чинити? Покликати кошового і віддати на катівницькі муки рідного брата?! А інакше... інакше все це – на погибель Сіркові й усьому Запорожжю” [14, 401]. Проте, так чи інакше, але вибір неодмінно треба зробити. Як бачимо, екзистенційний вибір – це не лише повна свобода дії, хоча філософ С. Кіркеґор

свого часу зазначав: “Борючись за свободу... я борюсь за майбутнє, за вибір "або-або"... Цей скарб прихований у тобі, це свобода волі, вибір, "або-або"...” [5, 240], але це ще й життєва позиція людини, саме вибір визначає її глибинну суть. У процесі вибору життєвих цінностей та пріоритетів найточнішою характеристикою стану героїв історичних творів письменника є сквородинський філософський принцип “пізнай самого себе”. Дійсно, для персонажів творів автора характерне самозаглиблення, пізнання основ внутрішнього світу у результаті саморефлексії, ретроспективних та антиципаційних епізодів.

Антиномія “жертвність-зрада” у романах та повістях романіста тісно пов’язана із моментом усвідомлення героями сенсу свого життя. Питання смислу людського існування надзвичайно гостро поставлене і в історичній прозі Ю. Мушкетика, адже, як слушно зазначає дослідниця Г. Любацька: “...сєнс людського життя – незмінний ідейний і композиційний стрижень будь-якого твору Мушкетика, тому що література для нього – це перш за все можливість глибоко і всебічно дослідити взаємозв’язки людини і світу” [6, 165]. Найпоширенішим способом самопізнання та осягнення життєвого смислу є дорога, яка зазвичай асоціюється з пошуком, свободою та можливістю вільного вибору, який, у першу чергу, ґрунтується на відповідальності перед собою та перед іншими. Так, у “Ясі” для одного із героїв, Ждана Гука, дорога безпосередньо постає своєрідною ареною життєвого вибору: “Дві дороги простелила йому доля. Одну – до Колисчиного двору, де чекала кароока, весела Парасочка, де чекало спокійне, гоже життя, другу – на Січ, на якій, за словами Митрофана, хліб з остюками, а воля іноді теж без штанів бігає” [14, 390]. Ждан не замислюючись зробив свій вибір, вирішивши спробувати козацького життя у всіх його проявах, та присвятив себе служінню та захисту Батьківщини.

Роздуми героїв про своє призначення набувають загальнонаціонального значення: кожен із них бере на себе чималу відповідальність за майбутнє рідної землі. Так, Семен Білокобилка, герой роману “Погоня”, на власному досвіді зрозумів, що “...горе людське – як море, а моє тільки річечка” [11, 354], тому, “...відчуваючи за плечима московську погоню, Білокобилка йде на вірну загибель (автор підводить читачів до таких думок), щоб врятувати своїх побратимів, щоб дати шанс на порятунок своєму народові” [18, 227]. Проблемами рідного краю жив і Іван Сірко з роману “Яса”, болючою раною на його серці була братовбивча війна, тому кошовий отаман все своє життя присвятив Батьківщині: “Скільки тих справ переробив за вік! Скільки січ перейшов! Клопотався запорозькими справами, а життя, всі його радощів і присмаки залишив на потім. І ось воно проминуло, як ота біла квітка впочіпку” [13, 276–277]. Високим помислам Сірка автор протиставляє мізерні роздуми гетьмана Івана Самойловича, для якого єдиною справою його буття було примноження власних багатств та досягнення вершин у політичному житті: “Завжди і всюди треба приходити вчасно. В тому сєнс життя. Вчасно. Він усе осягнув давно. І прийшов” [13, 345]. У процесі складного та довготривалого пошуку знаходить сєнс свого існування й герой вставної розповіді Дорофій Ружа, який раніше думав, що його “...призначеня –

книжка і келійна мудрість...” [13, 121], проте пізнавши життя, він зрозумів, що жити треба для чогось вищого – в ім’я захисту Батьківщини.

Вперше свідомо задумався над смыслом свого існування Іван Сулима після поїздки до Петербургу, в результаті якої він подивився на світ ніби іншими очима. Ріки безневинної крові, зло, яке відбувалося під наглядом царя, несправедливість, сташні картини розправи вплинули на світогляд чутливого юнака: “...й плакала в мені душа..., і не знав, нащо живу на світі, й чого хочу, й чого маю хотіти. Моє маленьке життя ще дужче змарніло перед рікою крові, крові нехай і чужої, але ж християнської, мені до сліз було шкода цих невинних людей, шкода царевича, трохи старшого за мене віком, такого боголюбного, богобоязливого, як і я сам. Чому то, думав, добрі та лагідні люди не можуть володіти світом, адже вони одні несуть людям світло правди, добра, істини, натомість це добро завжди побите злом, істина – брехнею, і Бог не карає за це? Мені здавалося, що не знайду в цьому світі своєї маленької істини, й обезнадіявся її шукати” [8, 110]. Проте герой все-таки не припинив свої пошуки, а тією маленькою істиною, що переросла у сенс всього життя, стала боротьба за права українського народу та виконання останньої волі гетьмана Павла Полуботка, який заради рідного краю загинув у страшних муках у Петропавлівській фортеці, – любити, служити та охороняти найбільший скарб – Україну. Адже, як зазначає герой роману “Погоня” Семен Білокобилка: “Більшого за Вітчизну в світі немає, і в мене, і в усіх інших людей, це великі слова, і вимовляти їх можна тільки в церкві. Без неї всі ми маленькі, а хто зрадив її – нечестивці” [11, 365].

Підноситься над тими, хто змалів душею (зрадниками, запроданцями), хто прагнув лише збагачення (деякими гетьманами) й Мокій Сироватка, тому він “...пішов у цю самотину, бо тяжко стало зносити товариство – з його гонором, буйними бенкетами, грищами. Це не був виклик якимось вищим силам, він не ставав з ними на герць, та й не одважився б стати. Просто нічого йому так не кортіло останнім часом, як залишитись наодинці, для нього тягарем було будь-яке товариство, чужі радощі й навіть біди. Бажання самоти й повело його в степ, до Сліпої. Тут йому було добре, тут ніщо не неволило його думку, не гнітило душу, а постійне відчуття небезпеки поставило її на якийсь інший, вищий, трохи жертвний пруг і надало життю нового смислу” [13, 201]. Моментом самопожертви заради Батьківщини є фінальний епізод роману, коли під час чергового нападу татар Сироватка, розпалюючи вогнище, загорівся сам: “І враз високе вогняне пасмо вихопилося з-під Сироватчиних ніг, обійняло козака по груди. Спалахнули просмолена від нужі сорочка, і пояс, і кунтуш. Одначе Сироватка не скочив на землю. Він стояв і горів, як свічка” [14, 411]. Порівняння героя із свічкою є символічним епізодом твору, адже свічка – це світло, це саме життя. Тому герой, охоплений полум’ям, ніби перетворюється на свічку, щоб врятувати життя інших людей. Тож, провідною ідеєю екзистенції багатьох персонажів історичної прози Ю. Мушкетика є служіння рідному краю, проте вони не одразу стають на цей шлях, певний час знаходячись у стані пошуку сенсу

свого буття. Крім того, слід зазначити, що жертвність героїв, у більшій мірі, проявляється у розв'язці сюжету кожного твору письменника. Розвиток дії романів та повістей автора є зображенням випробувань персонажів, їхнього онтологічного та гносеологічного пошуку. Така специфіка сюжетно-композиційної будови підсилює важливість кроку самопожертви персонажів та сприяє тому, що автор, вирішуючи проблему особистості, неодноразово змушує і читачів замислитися над сенсом власного життя.

Як слушно зазначає літературознавець Л. Онишкевич, що на думку "...багатьох філософів-екзистенціалістів, для повного осягнення справжнього сенсу свого існування, людина повинна пройти такі етапи: етап відчуття своєї вкинутості у цей світ і своєї покинутості в ньому, "етап межової ситуації" – усвідомлення конфлікту зі світом та свого невдоволення, що й приводить до самоаналізу, пізнання та вибору власних життєвих вартостей, і етап вільного та свідомого вибору дотримуватися цих вартостей у своєму житті" [15, 324]. Саме такі екзистенційні етапи-випробування проходять й герої історичних творів письменника, проте не всі персонажі в кінці свого особистісного становлення стають на шлях свідомого захисту рідного краю, ті, хто сходить з цієї стежки, стають зрадниками, що ми спостерігаємо на прикладі образів Марка Ногайця, Митрофана Гука, Ілька, Якова Марковича, Пиво тощо. Тоді як зовсім по-іншому розставили життєві пріоритети герої, сповнені патріотичних помислів (Павло Полуботок, Іван Сулима ("Гетьманський скарб"), Іван Гонта, Максим Залізняка ("Гайдамаки"), Іван Виговський ("На брата брат"), Іван Мазепа ("Семен Палій", хоча у творі подається дещо інша концепція образу Мазепа у зв'язку із цензурою того часу), Мокій Сироватка, Лаврін Перехрест, Дорофій Ружа, Ждан Гук ("Яса"), Семен Білокобилка ("Погоня")), образи яких подаються в ореолі жертвності. Тобто, сенс життя, як ідея служіння Батьківщині у силу своїх можливостей та, навіть, ціною власного життя, є своєрідним мірилом істинності та автентичності людської екзистенції.

Моральним падінням персонажів історичної прози Ю. Мушкетика – є зрада, яка заганяє героїв у глухий кут самознищення. До того ж зрада є певною перешкодою діям, направлених на покращення життя українського народу, на його визволення з-під іноземного гніту. Зображення моменту зради підсилюється часовим виміром ночі. Ніч стає своєрідним символом зла, знецінення моральних та етичних цінностей, надає творам письменника відчутної трагічної ноти. Так, в одному із епізодів роману "Яса" письменник змальовує тиху ніч: "тихої зоряної ночі татари добиралися до Січі" [14, 59], як бачимо, ніч принесла велике лихо: таємний напад татар на Запорізьку Січ. Про цей історичний момент розповідає автор і в повісті "Ніч без світання": "Татари разом із яничарами темної зимової ночі підкралися з поля, зняли сторожу й увійшли в Січ" [10, 85]. Крім того, у нічний час ще один раз зрадив товариству Марко – саме він провів ворогів до Січі-матері. Вночі відбулося також відступництво полковника Гур'єва, героя роману "Гайдамаки", який підступно увійшов у довіру гайдамаків, обіцяв їм допомогу, але в останню хвилину зрадив, коли після умовного знака полковника: "У намет

вскочило чоловік десять гусар і оточили отаманів” [7, 465]. Після цього зрадливого моменту отаманів було ув'язнено, а повстання – придушено, у результаті чого жорстоко кували не одного учасника Коліївщини. Виключно із нічним часом доби у повісті “Семен Палій” пов'язаний неодноразова мить зради: “Ніч стояла така темна, що не видно було простягнутої перед себе руки” [12, 270], саме у цей час був здійснений таємний напад посланцями Мазепи на полковника Семена Палія. Вночі також розкривається підступне зрадництво поплічників Палія – Танського та Часника, сестринця Семена, які перейшовши на бік гетьмана Івана Мазепи, зруйнували план визволення полковника. У творі “На брата брат” ніч також асоціюється з підступними намірами. Так, уночі відбувся замах на гетьмана Виговського, але вберегла його від загибелі відсутність у наметі: “гетьман об'явився аж удосвіта: ратище вгрузло в ліжко біля його боку, й він, завваживши змову, вирішив за ліпше тихенько скотитися на килим, пробратися в куток і вилізти попід наметом та податися в татарський табір” [9, 140]. Тобто, підсилення хвилини зради, підступу, означення відповідного емоційно-психологічного стану зрадників відбувається за допомогою нічних пейзажних замальовок, для передачі яких автор використовує чорні фарби. До того ж чорний колір набуває символічного значення, адже у такий колір забарвлюються думки і помисли людей, які стали на шлях зрадництва.

Проблема віроломства, яка проявляється на рівні запродавства християнської віри, є досить актуальною у той час, про який йдеться мова у романі “Погоня”. “У численному ряду перевертнів, – зазначає дослідниця Л. Ромащенко, – Ю. Мушкетик називає Журахівських, Малиновських, Любомирських, Чорторійських, Вишневецьких – усіх, хто відцурався свого племені, своєї віри...” [20, 252], сюди належить і найбільший ворог Семена Білокобилки – сотник надвірної варти Пиво, огидний вчинок якого спричинив самогубство сестри Семена.

Вищепроаналізована цінність жертвовності та її антипод зрада, шляхом заглиблення у сенс духовного й матеріального буття персонажів історичних творів письменника, підносяться до рівня філософських категорій. Вони, у результаті символічного узагальнення, стають своєрідними морально-етичними критеріями, що визначають не лише сенс життя людини, її життєві пріоритети, але й усю її глибинну сутність.

Як бачимо, проблема загальнолюдських надбань, реалізованих у поняттях “жертвовність” та “зрада”, в історичній прозі Ю. Мушкетика є наскрізною, адже, без освоєння “...матеріальних і духовних цінностей, створених в минулому, неможливий рух уперед; люди приймають естафету з рук попередніх поколінь і нанизують нові ланки на ланцюг культурного розвитку людства” [2, 13]. Письменик визначає жертвовність як високоморальну цінність людської екзистенції та діяльності, тоді як зрада є своєрідним моральним падінням особистості. Становлення цих понять у творах письменника тісно пов'язане із життєвими проблемами свідомого вибору та сенсу буття. На їх основі відбувається поділ героїв історичних романів та повістей автора на патріотів та зрадників – і кожен з них обирає свій життєвий шлях. Зазначені вище категорії не лише визначають

сутність персонажів, але й сприяють їх самоаналізу та заглибленню у найпотаємніші куточки їхньої душі. Крім того, виховання моральних якостей на прикладі історичних постатей та подій є дуже вагомим у наш час, адже це сприяє формуванню історичного мислення особистості, примноженню духовного досвіду людства, позитивно впливає на підняття патріотичного духу українців та збагачення їх національної свідомості. У зв'язку з цим історія для Ю. Мушкетика – “...не мачуха, а мати. І саме в історії він знаходив і знаходить відповіді на питання, що непокоять його письменницьке сумління” [3, 73].

Література

1. Білий О. Літературний герой у контексті історії / О. Білий. – К. : Наук. думка, 1980. – 120 с.
2. Гулыга А. Искусство истории / А. Гулыга. – М. : Современник, 1980. – 288 с.
3. Гуцало Є. І сучасність, і історія / Є. Гуцало // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 3. – С. 73–74.
4. Жулинський М. Виводив душу з п'їтьми / М. Жулинський // Літературна Україна. – 2004. – 8 квітня.
5. Киркегор С. Наслаждение и долг / С. Киркегор. – Ростов-на Дону, 1998. – 334 с.
6. Любацька Г. І проросте в ділах людей... : роздуми про творчість Ю. Мушкетика / Г. Любацька // Вітчизна. – 1985. – № 9. – С. 164–169.
7. Мушкетик Ю. Гайдамаки // Твори : [у 5-ти т.] : Смерть Сократа. Суд над Сенекою. Гайдамаки. Жовтий цвіт кульбаби / Ю. Мушкетик. – К. : Дніпро, 1987. – Т. 1. – С. 110–483.
8. Мушкетик Ю. Гетьманський скарб : [роман] / Ю. Мушкетик. – Харків : Фоліо, 2007. – 415 с.
9. Мушкетик Ю. На брата брат : [роман] / Ю. Мушкетик. – Харків : Фоліо, 2007. – 317 с.
10. Мушкетик Ю. Ніч без світання / Ю. Мушкетик // Київ. – 2011. – № 7–8. – С. 48–87.
11. Мушкетик Ю. Погоня : [роман] // Останній гетьман. Погоня / Ю. Мушкетик. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 137–373.
12. Мушкетик Ю. Семен Палій // Твори : [у 2 т.] : Жорстоке милосердя : [роман]. Семен Палій : [історична повість] / Ю. Мушкетик. – Перевид. – К. : Дніпро, 1979. – Т. 2. – С. 223–519.
13. Мушкетик Ю. Яса : [роман] : Р. 1–17 / Ю. Мушкетик. – Харків : Фоліо, 2006. – 415 с.
14. Мушкетик Ю. Яса : [роман] : Р. 18–33 / Ю. Мушкетик. – Харків : Фоліо, 2006. – 415 с.
15. Онишкевич Л. Екзистенціалістська модель у теорії літератури / Л. Онишкевич // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис. – С. 324–326.
16. Новейший философский словарь / [сост. и глав. научн. ред. А. А. Грицанов]. – 3-е изд., испр. – МН. : Книжный дом, 2003. – 1280 с.
17. Новиченко Л. Ця наша неласкава Клію... : про роман Ю. Мушкетика “Яса” / Л. Новиченко // Вітчизна. – 1988. – № 10. – С. 151–159.
18. Павлюк Н. Екзистенційні мотиви роману Юрія Мушкетика “Погоня” / Н. Павлюк // Теоретична і дидактична філологія : [зб. наук. пр.]. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич, 2012. – Вип. 13. – С. 224–228.
19. П'янов В. З високих вершин : штрихи до портрета Юрія Мушкетика / В. П'янов // Вітчизна. – 2001. – № 9–10. – С. 87–116.
20. Ромащенко Л. Жанрово-стильовий розвиток сучасної історичної прози : основні напрями художнього руху : [монографія] / Л. Ромащенко. – Черкаси : Вид-во Черкаського державного університету ім. Богдана Хмельницького, 2003. – 388 с.
21. Словник української мови : [у 11-ти т. / ред. кол. : І. К. Білодід (гол.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.

Анотація

У статті досліджено проблему реалізації та функціонування загальнолюдських цінностей на прикладі антонімічних понять “жертвність” та “зрада” в історичній прозі Ю. Мушкетика. З’ясовано, що розкриття вищезазначеної проблеми тісно пов’язане із проблемою вибору та пошуком героями сенсу свого життя та ґрунтується на поділі героїв на дві протилежні групи: патріотів, які постають перед читачами в ореолі самопожертви, та зрадників.

Ключові слова: цінності, зрада, жертвність, твір на історичну тему, вибір, сенс життя, екзистенція.

Аннотация

В статье исследована проблема реализации и функционирования общечеловеческих ценностей на примере антонимических понятий “жертвенность” и “предательство” в исторической прозе Ю. Мушкетика. Выяснено, что раскрытие вышеуказанной проблемы тесно связано с проблемой выбора и поиском героями смысла своей жизни и основывается на разделении героев на две противоположные группы: патриотов, которые предстают перед читателями в ореоле самопожертвования, и предателей.

Ключевые слова: ценности, предательство, жертвенность, произведение на историческую тему, выбор, смысл жизни, экзистенция.

Summary

The problem of human values' implementation and functioning as an example of antonymous concepts of “sacrifice” and “betrayal” in Yu. Mushketyk's historical prose is examined in the article. It was found, that the disclosure of this problem is closely linked with the problem of choice and searching the meaning of characters' life and is based on the separation of the characters into two opposing groups: patriots and traitors.

Keywords: values, betrayal, sacrifice, work on the historical theme, choice, meaning of life, existence.

УДК 882

Ракитова Л. А.,

соискатель,

ГБУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”

(Славянск)

ИСТОРИСОФСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ М. А. ВОЛОШИНА (НА МАТЕРИАЛЕ СТАТЬИ-ЛЕКЦИИ “РОССИЯ РАСПЯТАЯ”)

Вершиной публицистического творчества М. А. Волошина периода первых лет революции является статья-лекция “Россия распятая” (1920) – произведение, в полной мере отразившее философию “великого распада” [3, 318], каковым представлялись писателю исторические события 1917–1921 годов. Волошин – поэт, мыслитель, художник, литературный критик, философ, общественный деятель, парадоксалист и мифотворец – неисчерпаемая тема историко-литературных исследований. Обращение к публицистическому наследию, имеющему в основе богатую историософскую традицию, было положено статьей Л. К. Долгополова “Волошин и русская история (на материале крымских стихов 1917–1921 годов)”. Ученым были отмечены самые общие принципы, по которым